

היום נלמד בעזרת ה':

בבא בתרא דף יג

למדנו במשנתנו - ולא את הטרקלין כו' (= שלא מחלקים ביניהם את הטרקלין וכו' אם אין בו כדי חלוקה):

אין בהן כדי לזה וכדי לזה מהו: אם אין בטרקלין (ובמורן ובשוכך ובכל הדברים הכתובים במשנה) כדי חלוקה, ואחד מהשותפים רוצה לחלוק, מה הדין?

רב יהודה אמר אית דינא דגוד או אגוד: זה שרוצה לחלוק יכול לומר לשותף שלו שאינו רוצה לחלוק - 'או שתקנה את החלק שלי או שאני אקנה את החלק שלך, לפי שאני כבר לא רוצה להיות שותף אתך'. **'גוד' = אתה תקנה ממני את החלק שלי בנכס ותהיה אתה הבעלים על כולו, או 'אגוד' = או שאני אקנה ממך את חלקך בנכס ואני אהיה הבעלים על כולו.**

רב נחמן אמר לית דינא דגוד או אגוד: כלומר שהשותף יכול לומר לו - 'לא אקנה את החלק שלך ולא אמכור לך את החלק שלי, אלא נמשיך להיות שותפים'.

א"ל רבא לרב נחמן: לשיטתך שלא אומרים 'גוד או אגוד', מה יעשו שני אחים שאחד מהם בכור ונוטל פי שנים ('פשוט' = אח שרגיל שאינו בכור) שקיבלו בירושה עבד ובהמה טמאה שאי אפשר לחלק אותם? (= כלומר שאם היית סובר שיש דין 'גוד או אגוד' הרי שאחד מהם היה קונה את החלק של חבירו, אבל לשיטתך איך הם יחלקו אותם ביניהם לכמה חלקים?)

א"ל: ענה לו רב נחמן - הבכור ישתמש בהם יומיים והפשוט יום אחד.

קושיא על רב יהודה: מיתיבי: למדנו במשנה במס' גיטין - מי שחציו עבד וחציו בן חורין, דהיינו עבד שהיה שייך לשני אנשים בשותפות, ואחד מהם שחרר אותו ובכך הוא נהיה חצי עבד וחצי בן חורין, לדעת בית הלל משאירים אותו במצב הזה, אמנם הוא צריך לעבוד את רבו בחצי מימי השבוע בגלל החצי עבד שבו, אבל לדעת בית שמאי כופים את רבו לשחררו, משום שהוא אינו יכול להתחתן עם שפחה בגלל החצי בן חורין שלו שאסורה לו, וגם אינו יכול להתחתן עם בת חורין בגלל החצי

עבד שלו, ואינו יכול להיבטל ממצוות פריה ורביה ולא לשאת אשה משום שנאמר "לא תהו בראה לשבת יצרה", ולכן כופים את רבו לשחררו והעבד כותב לרבו שטר חוב על חצי מהשווי של עצמו שמפסיד רבו בשחררו. וחזרו ב"ה להורות כדברי ב"ש. ע"כ המשנה שם.

והטעם שב"ה חזרו בהם הוא מפני תיקון העולם שהוא יוכל לשאת אשה, אבל ללא הטעם הזה לא היינו כופים את רבו לשחררו ואין העבד יכול לומר לרבו 'אקנה ממך את החלק שלי', מוכח שלא אומרים 'גוד או איגוד' וקשה על רב יהודה.

תירוץ: שאני הכא דאגוד איכא גוד ליכא: המקרה של עבד שונה, לפי שהוא יכול רק לקנות את עצמו מהאדון ולצאת לחירות, אבל אינו יכול לומר לרבו 'תקנה אתה את החלק שלי', לפי שאי אפשר לקנות בן חורין ולעשותו עבד, ולכן לגבי עבד גם רב יהודה מודה שלא אומרים 'גוד או איגוד'.

קושיא נוספת על רב יהודה: ת"ש: למדנו במשנה לקמן (קעב). - שני אחים אחד עני ואחד עשיר שירשו מאביהם מרחץ ובית הבד (= מקום שכותשים בו את הזיתים להוציא מהם שמן), אם באפשרותם להשכירם לאחרים, ישכירו אותם ויחלקו בשכר. אבל אם לא מוצאים למי להשכירם, הרי שהמרחץ ובית הבד שייכים לשניהם, ולמרות שלאח העני אין עבדים שיחממו עבורו את המרחץ, וכן אין לו זיתים לכתשם בבית הבד, בכל זאת אינו יכול להכריח את אחיו העשיר שיקנה ממנו את חלקו במרחץ, אלא העשיר אומר לעני קח לך עבדים שיחממו לך את המרחץ וקח לך זיתים ותכתוש אותם בבית הבד. ע"כ המשנה שם. נמצא שלא אומרים 'גוד או איגוד', וקשה על רב יהודה.

תירוץ: התם נמי גוד איכא אגוד ליכא: שאמנם העני יכול לומר לעשיר 'תקנה אתה את חלקי', אבל לא יכול לומר לו 'או שאני אקנה את החלק שלך' שהרי אין לו כסף לקנות, ולכן לא יכול להכריח את העשיר שיקנה את חלקו.

קושיא על רב נחמן: ת"ש כל שאילו יחלק ושמו עליו חולקין, אם לאו מעלין אותו בדמים: כתוב בברייתא שכל דבר שאם נחלק אותו לשניים, עדיין ישאר בכל חלק שמו הראשון של הדבר, חולקים אותו. אבל אם לא, 'מעלין בדמים' כלומר עושים 'גוד או אגוד'! ומכאן קושיא על רב נחמן שאמר שאין דין גוד או אגוד.

תירוץ: תנאי היא: זו מחלוקת תנאים. ורב נחמן סובר כמו התנא שחולק על התנא של הברייתא הנ"ל. הגמרא מביאה את הברייתא שממנה משמע שזו מחלוקת תנאים.

דתניא טול אתה שיעור ואני פחות שומעין לו: שניים שירשו חצר שאין בה כדי חלוקה (שאינן בה שמונה אמות), ואמר אחד לחבירו 'קח אתה ד' אמות בחצר, ואני אקח את השאר'. לדעת ת"ק שומעים לו ועושים כן, ולדעת רשב"ג אין שומעין לו. עד כאן הברייתא.

היכי דמי: איך מדובר? אם כמו שכתוב בפשטות, הרי לא מובן טעמו של רשב"ג מדוע לא מסכימים לאחד לוותר לחבירו שיקח ד' אמות והוא את השאר? אלא בהכרח שיש כאן חיסרון בדברי המשנה. וכך היה צריך להיות להיות כתוב בה - אם אמר אחד 'טול אתה שיעור ואני פחות' שומעין לו, וכן אם אמר אחד לחבירו 'גוד או אגוד' (כלומר שהוא לא נותן לו במתנה אלא אומר לו 'או שתקנה אתה את חלקי או שאני אקנה את חלקך') גם כן שומעין לו'. זו דעת ת"ק. ורשב"ג חולק ש'בגוד או אגוד' לא שומעין לו.

נמצא שנחלקו ת"ק ורשב"ג האם אומרים 'גוד או אגוד' או לא.

דחיה: לא, לעולם כדקתני וכו': באמת לא חסר בדברי המשנה כלום והיא מתפרשת כפשוטה. ומה שהקשינו אם כן מה טעמו של רשב"ג מדוע לא שומעין לאחד שמסכים לוותר לחבירו על חלקו? התשובה היא שהשני אומר לו - אם אתה מתכוין שאני אקח ד' אמות בחצר בתשלום, אין לי כסף לתת לך, ואם אתה מתכוין במתנה אני לא מעוניין כי נאמר 'שונא מתנות יחיה'.

א"ל אביי לרב יוסף - הא דרב יהודה, דשמואל היא: מה שאמר רב יהודה שאומרים גוד או אגוד, הוא קיבל זאת מרבו שמואל. וההוכחה ששמואל אמר זאת. כי כתוב במשנתנו 'וכתבי הקודש אע"פ ששניהם רוצים לא יחלוקו', ואמר על כך שמואל שכל זה דוקא 'בכרך אחד' כלומר תורה ונביאים שכתובים על קלף אחד, שאז אם יחלקו את הספר לשניים זה בזיון לספר הקדוש. אבל אם יש להם שני ספרים אחד ספר תורה ואחד נביאים, הם מתחלקים ביניהם וכל אחד מקבל ספר אחד. עד כאן דברי שמואל.

ואי סלקא דעתך וכו': והרי אם שמואל סובר שאין דין של 'גוד או אגוד', אפילו בשני ספרים הם לא יכולים להתחלק, שהרי ספר תורה יקר יותר מספר נביאים. ורק אם יש דין 'גוד או אגוד' יכול אחד להכריח את חבירו ולומר לו 'או שתשלם לי את ההפרש על הספר תורה ותיקח אותו לעצמך, או שאני אשלם לך ואקח אותו לעצמי'.

דחייה: **תרגמא רב שלמן בששניהן רוצין:** שמואל דיבר על מקרה ששניהם רוצים לחלוק. כי המשנה אמרה שבספר אחד גם אם הם רוצים הם לא יכולים לחלוק, ועל כך אמר שמואל שבשני ספרים מותר להם לחלוק. אך אין ראייה מכאן שהאחד יכול להכריח את חבירו לחלוק.

אמר אמימר הלכתא וכו': ההלכה היא שיש דין 'גוד או אגוד'.

אמר ליה רב אשי לאמימר הא דרב נחמן מאי: מה עם מה שאמר רב נחמן שאין דין גוד או אגוד?

אמר ליה (אמימר) - לא שמיעא לי כלומר לא סבירא לי: כמותו.

קושיא: **ולא? והא רבין בר חנינא ורב דימי בר חנינא וכו':** אביהם נפטר והוריש להם שתי שפחות. אחת ידעה לאפות ולבשל, והשניה ידעה לטוות ולארוג. הם באו לשאול את רבא מה לעשות, ורבא פסק להם שהם לא יכולים להכריח זה את זה לחלוק את השפחות ב'גוד או אגוד' (שישלם אחד לחבירו את ההפרש על השפחה היותר טובה ויקח אותה לעצמו).

תירוץ: **שאני התם וכו':** שם כל אחד מהם צריך את שתי השפחות, כי הוא צריך גם מבשלת וגם תופרת. ולכן כשאחד אומר לחברו 'קח אתה אחת ואני אחת', אין כאן דין של גוד או אגוד. (אלא רק אם יאמר לו שיקח את שתי השפחות בגוד או אגוד).

קושיא: **והא כתבי הקדש דתרוייהו מיבעי להו, ואמר שמואל וכו':** והרי בכתבי הקודש גם כן כל אחד מהם צריך גם ספר תורה וגם נביאים, ובכל אופן אמר שמואל שאם הספר תורה והנביאים כתובים בשני ספרים נפרדים הם חולקים אותם ביניהם. וכפי שביארנו למעלה, בהכרח שהם חולקים אותם על ידי גוד או אגוד.

תירוץ: **הא תרגמא רב שלמן בשרצו:** כאמור למעלה רב שלמן ביאר שדברי שמואל נאמרו רק אם שניהם רוצים לחלוק.

ת"ר מדביק אדם: מותר לחבר תורה נביאים וכתובים, הכתובים על קלף, בספר אחד.

וחכמים אומרים כל אחד ואחד בפני עצמו: כל נביא ונביא צריך לכתוב אותו בספר נפרד לעצמו, וכן כל ספר של כתובים.

בין חומש לחומש של תורה: כשהסופר סת"ם מסיים לכתוב חומש אחד בספר תורה, עליו להשאיר רווח של ארבע שורות בין חומש אחד לחומש השני. וכן לדעת הסוברים שמותר לכתוב את כל הנביאים בספר אחד, יש להשאיר בין נביא לנביא ארבע שורות. ובנביא של 'תרי עשר' שלוש שורות.

ומסיים מלמטה ומתחיל מלמעלה: אמנם אם הוא סיים את הנביא האחד בסוף העמוד, לא ישאיר בתחילת העמוד הבא שורות ריקות, אלא יתחיל את הנביא החדש בראש העמוד. והטעם יתבאר להלן.

ת"ר הרוצה לדבק תורה וכו' ועושה בראשו כדי לגול עמוד: בראש הספר הוא משאיר את הקלף חלק כדי שהוא יוכל לגלול אותו על העץ שעליו נגלל הספר. ובסוף הספר הוא משאיר יותר קלף חלק, כדי שהוא יוכל לגלול בו את כל הספר. וזאת משום שספרי קודש לא נגללים על שני עצים אלא רק על עץ אחד (בדומה למגילת אסתר), חוץ מספר תורה שהוא נגלל על שני עצים.

ואם בא לחתוך חותך: הגמרא מבינה שכוונת הברייתא שאם הוא רוצה לחתוך את הספר של תנ"ך לספרים בודדים, כדי שכל נביא יהיה בספר לעצמו וכן כל מגילה לעצמה, מותר לו לעשות זאת.

קושיא: מאי קאמר: הרי ודאי שלכולי עלמא עדיף שכל ספר יהיה כתוב לעצמו ומה חידוש בזה?

תירוץ: הכי קאמר שאם בא לחתוך חותך: המשפט הזה בא לבאר מדוע אם הוא סיים מלמטה את הנביא האחד עליו להתחיל את הנביא החדש מלמעלה, ולא להשאיר ארבע שורות בראש העמוד. כי מכיון שאם הוא רוצה הוא יכול לחתוך את הספרים, יש לחשוש שהוא יעשה זאת ואז הנביא יתחיל מאמצע העמוד, וגנאי הוא לנביא שהעמוד שלו יהא משונה.